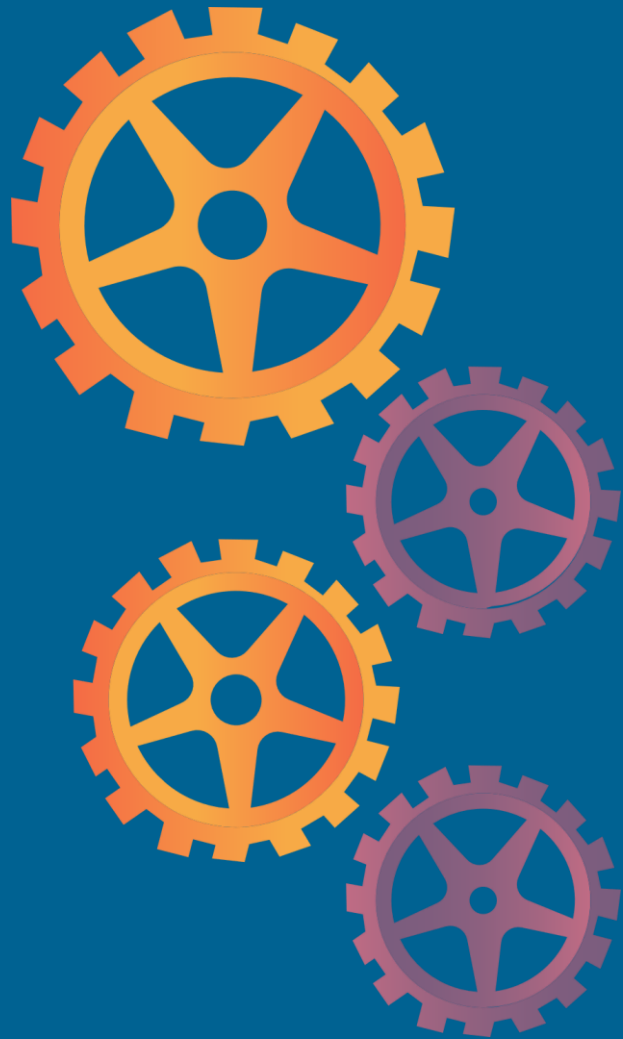

Sociální dovednosti: definice a související chování

Davide Diletti,
Consorzio Ro.Ma.

Obsah

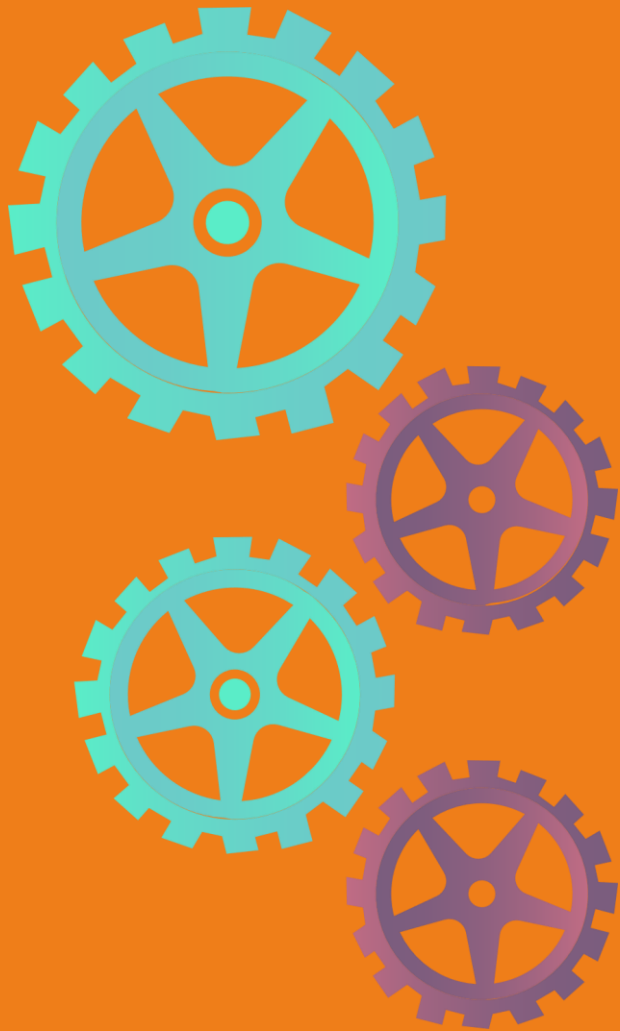
- Úvod do sociálních dovedností;
 - Definice sociálních dovedností;
 - Klasifikace sociálních dovedností;
 - Rozměry sociálních dovedností;
 - Rozměry sociálních dovedností související s chováním.

Úvod do sociálních dovedností

Obecně lze říci, že navazování přátelství v dětství je spojeno s pozitivními výsledky a neoblíbenost je spojena s negativními výsledky (Parker & Asher, 1987).

Sociální dovednosti jsou konkrétně spojeny se studijními výsledky, psychologickým přizpůsobením, schopností zvládat problémy a také se zaměstnáním (Miles & Stipek, 2006).

Výzkumy týkající se sociálního chování obsahovaly mnoho definičních nesrovnalostí, a proto se objevilo mnoho pokusů o definici a konceptualizaci sociálního chování u dětí a dospívajících.

Definice sociálních dovedností

Merrell a Gimpel (1998) nabízejí ucelenou definici sociálních dovedností, v níž uvádějí, že "... sociální dovednosti jsou naučené, skládají se ze specifického chování, zahrnují iniciace a reakce, maximalizují sociální posílení, jsou interaktivní a specifické pro danou situaci a mohou být specifikovány jako cíle pro intervenci".

Tato definice pojímá sociální dovednosti jako adaptivní chování, zatímco selhání v používání sociálních dovedností je běžně popisováno jako deficit sociálních dovedností. Kromě toho mohou mít excesy v chování vliv na deficity sociálních dovedností.

Definice sociálních dovedností (2)

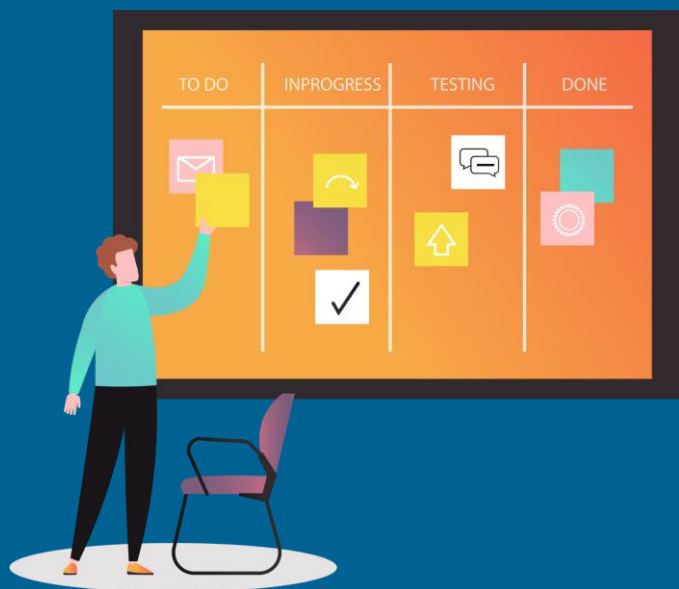
Například některé excesy v chování směřující k okolí (např. agrese) jsou často účinné při získávání sociálního posílení a některé excesy v chování související se sebou samým (např. depresivní výroky) mohou být také posíleny sociální pozorností.

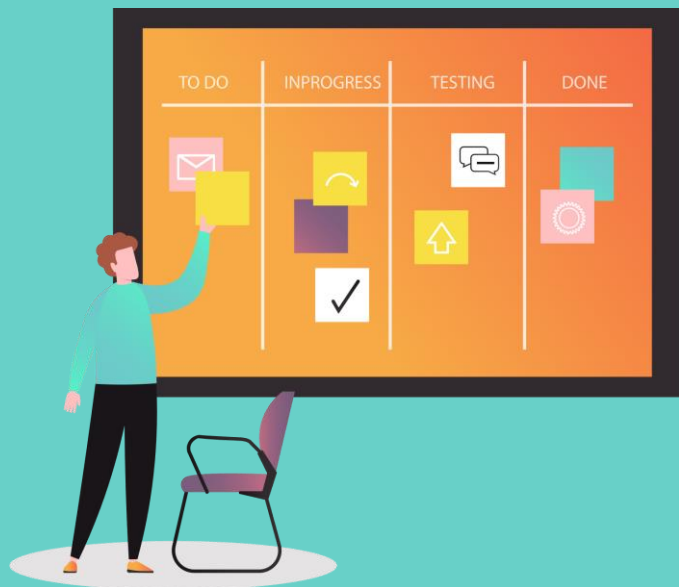
To znamená, že sociální chování zahrnuje jak adaptivní sociální dovednosti, tak další chování, které ovlivňuje sociální fungování.

Definice sociálních dovedností (3)

Jiný přístup k sociálním dovednostem zahrnuje popis sociálních dovedností pomocí behaviorálních pojmů. Při použití behaviorálních definic jsou sociální dovednosti považovány za chování specifické pro danou situaci, které je pravděpodobnější, že bude posíleno, a méně pravděpodobné, že bude potrestáno (Elliott & Gresham, 1987; Gresham, 1986).

Walker, Colvin a Ramsey (1995) dodávají, že sociální dovednosti jsou chování, které pomáhá dítěti zvládat a přizpůsobovat se stále náročnějšímu sociálnímu prostředí.

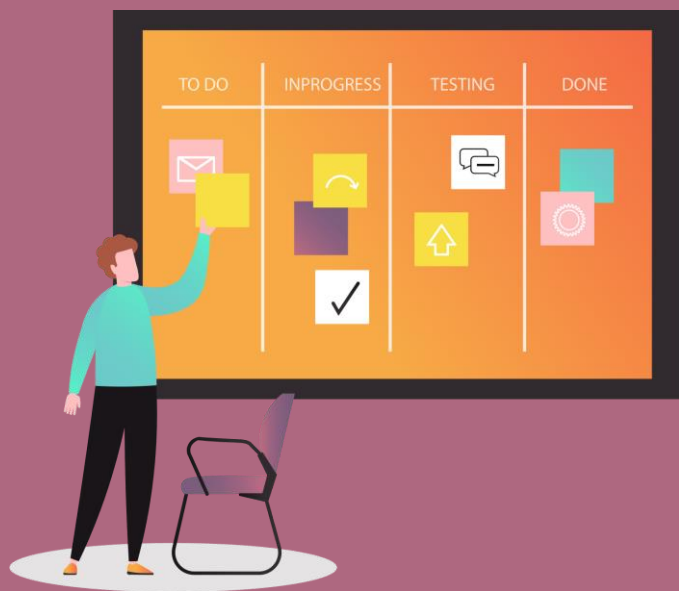

Definice sociálních dovedností (4)

Prolínáním těchto dvou pohledů lze sociální dovednosti považovat za soubor chování orientovaného na vnější prostředí a zahrnující vlastnosti prostředí, s nímž lidé vstupují do interakce, jako jsou sociální výsledky, včetně přijetí ostatními, přizpůsobení ve škole a psychologické přizpůsobení.

To znamená, že se bere v úvahu dimenze sociálního významu chování na třech různých úrovních: sociální význam, sociální důležitost a sociální přijatelnost (Wolf, 1978; Gresham, 1986).

Klasifikace sociálních dovedností

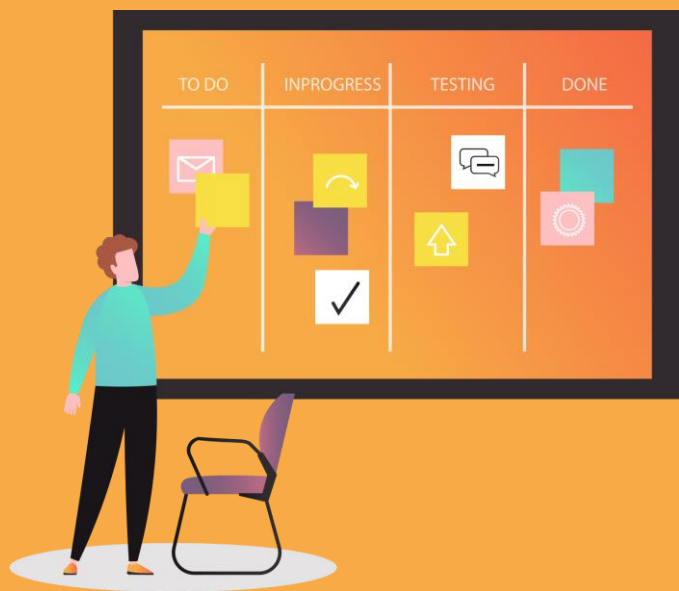
Jeden z přístupů ke klasifikaci sociálních dovedností se zaměřuje na to, jaký typ sociálních dovedností vám chybí – tzv. deficit sociálních dovedností.

Následuje teorie sociálního učení (Bandura, 1977) deficitu sociálních dovedností.

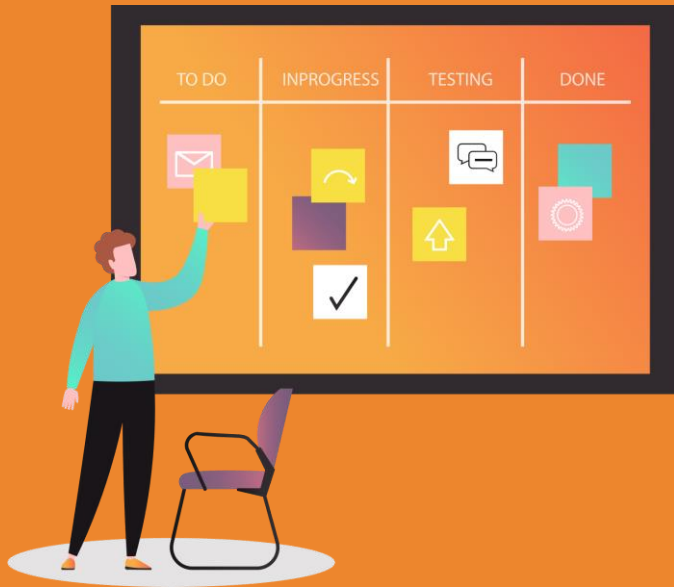
1. Gresham (1998; 2002) konkrétně popisuje tři typy deficitů sociálních dovedností. Za prvé, deficity v osvojování sociálních dovedností zahrnují nedostatek konkrétních sociálních dovedností. To znamená, že při **deficitu osvojení** dítě neumí provést cílovou sociální dovednost bez ohledu na sociální situaci. Tento typ deficitu se často popisuje jako problém "neumím";

Klasifikace sociálních dovedností (2)

2. **Deficit výkonu** zahrnuje znalost toho, jak provádět sociální dovednost, aniž by ji člověk vhodně předvedl. Deficit výkonu se často popisuje jako problém "neudělám to". To znamená, že dítě nedokáže předvést požadované chování ve vhodné situaci, ačkoliv ho umí.

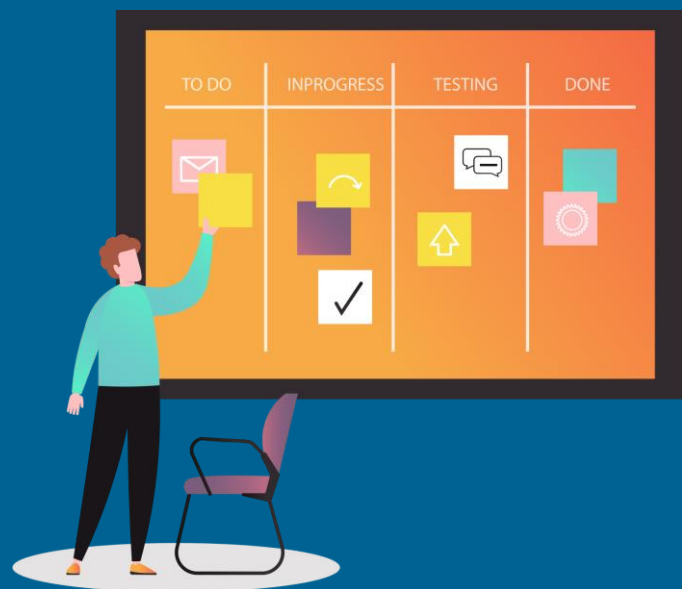

Klasifikace sociálních dovedností (2)

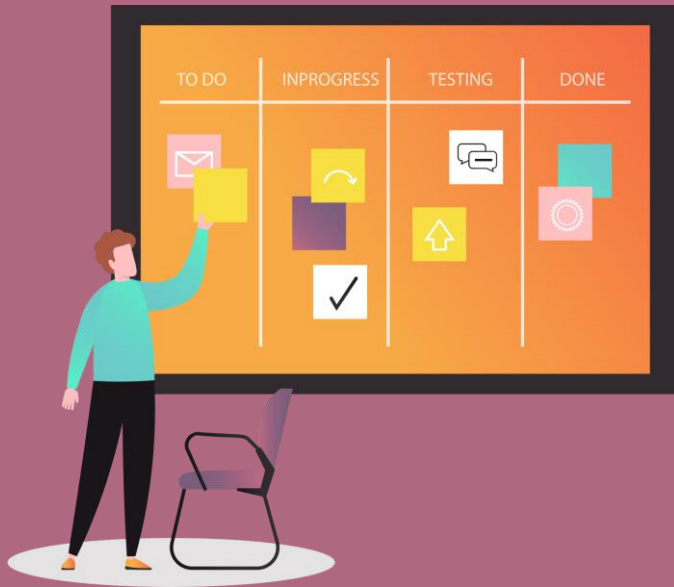
- 3. Deficit v plynulosti** popisuje získanou dovednost, která je používána neobratným způsobem. Je možné, že dítě nemělo dostatek modelů nebo příležitostí k předvádění a procvičování chování.

Rozměry sociálních dovedností

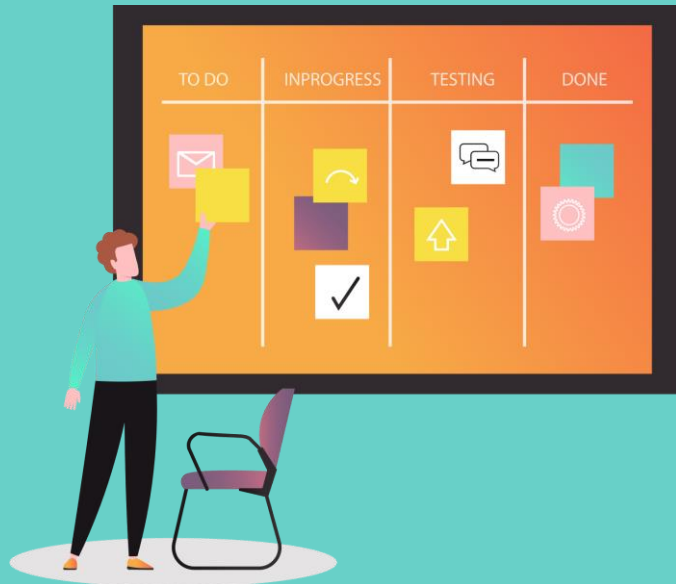
Rozměry	Dovednosti
Vztahy s kolegy/spolužáky	Sociální interakce; prosociální, interpersonální, vrstevníky preferované sociální chování; empatie; sociální participace; společenskost-vedení, vrstevnické posilování, všeobecnost, vrstevnická sociabilita.
Řízení sebe sama	Sebeovládání, Společenská konvence, Sociální nezávislost, Sociální kompetence, Sociální odpovědnost, Pravidla, Tolerance frustrace.
Akademické stránky	Přizpůsobení se škole, Respektování společenských pravidel ve škole, Orientace na úkoly, Akademická odpovědnost, Dodržování pravidel ve třídě, Dobrý student
Dodržování předpisů	Sociální spolupráce, kompetence, dodržování předpisů
Prosazování / Asertivita	Asertivní sociální dovednosti, Sociální iniciace, Sociální aktivátor, Gutsy

Rozměry sociálních dovedností související s chováním

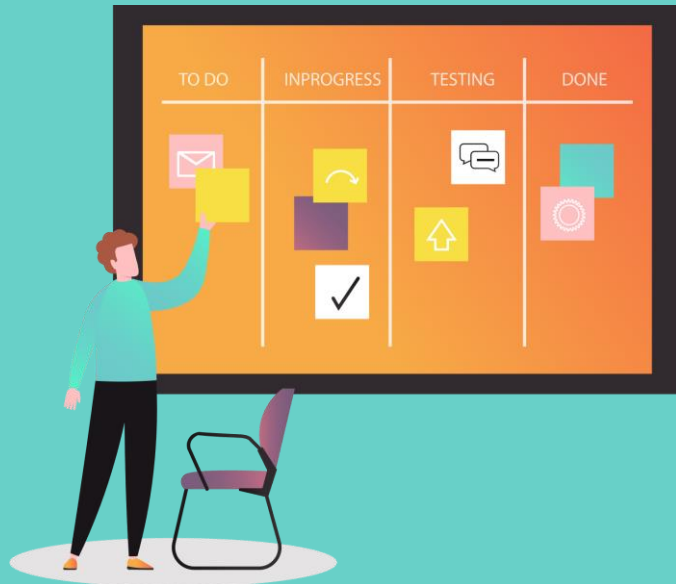
Rozměry	Chování
Dovednosti v oblasti vzájemných vztahů	• Dělá komplimenty/chvály/pochvaly kolegům; • V případě potřeby nabídne pomoc nebo asistenci kolegům; • Pozve ke hře/interakci své vrstevníky; • Účastní se diskusí, delší dobu hovoří s kolegy; • Obratně navazuje rozhovory s vrstevníky nebo se k nim připojuje; • Má smysl pro humor, sdílí smích s kolegy.
Dovednosti pro sebeřízení	• Dodržuje pravidla, akceptuje stanovená omezení; • Dobře přijímá kritiku, přijímá kritiku od ostatních; • Spolupracuje s ostatními v různých situacích; • Zachovává klid při problémech, ovládá se, když se rozzlobí;

Rozměry sociálních dovedností související s chováním

Rozměry	Chování
Akademické dovednosti	• Samostatně plní úkoly/ zadání, projevuje schopnosti samostudia; • Plní individuální práci / zadané úkoly; • Poslouchá a plní pokyny učitele; • Vytváří práci v přijatelné kvalitě odpovídající úrovni schopností, pracuje na úrovni svého potenciálu; • Při práci si nevšímá rozptýlení od kolegů, funguje dobře i přes rozptýlení;
Dovednosti v oblasti dodržování předpisů	• Řídí se pokyny/směrnicemi; • Dodržuje pravidla; • Vhodně využívá volný čas; • Vhodně reaguje na konstruktivní kritiku nebo na opravu; • Dokončuje úkoly, plní zadání.

Rozměry sociálních dovedností související s chováním

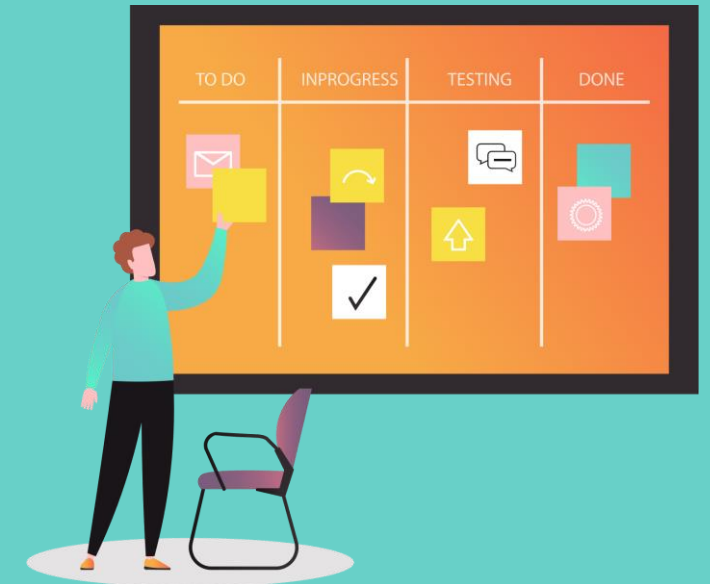
Rozměry	Chování
Prosazování / Asertivita	• Iniciuje rozhovory s ostatními; • Přijímá komplimenty; • Pozve ke hře své vrstevníky/kolegy; • Říká a/nebo dělá si hezké věci, je sebevědomý; • Získává přátele; • Zpochybňuje špatná pravidla; • Představuje se novým lidem; • Působí sebejistě ve vztahu k opačnému pohlaví; • Vyjadřuje pocity, když je mu ukřivděno; • Vhodně se připojí k probíhající činnosti/skupině.

Odkazy

- 1. Parker, J. G., & Asher, S. R. (1987). Vztahy s vrstevníky a pozdější osobní přizpůsobení: Jsou děti s nízkou mírou přijetí "ohroženy"? *Psychological Bulletin*, 102, 357-389.
- 2. Miles, S. B., & Stipek, D. (2006). Současné a průběžné souvislosti mezi sociálním chováním a výsledky v oblasti gramotnosti u vzorku dětí s nízkými příjmy na základní škole. *Child Development*, 77, 103-117.
- 3. Merrell, K. W., & Gimpel, G. A. (1998). Sociální dovednosti dětí a dospívajících: Konceptualizace, hodnocení, léčba. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- 4. Elliott, S. N., & Gresham, F. M. (1987). Sociální dovednosti dětí: (1985): Hodnocení a klasifikační postupy. *Journal of Counseling and Development*, 66, 96-99.
- 5. Gresham, F. M. (1986). Koncepční a definiční otázky při hodnocení sociálních dovedností dětí: Důsledky pro klasifikaci a vzdělávání. *Journal of Clinical Child Psychology*, 15, 3-15.
- 6. Walker, H. M., Colvin, G., & Ramsey, E. (1995). Asociální chování ve škole: Strategie a osvědčené postupy. Belmont, Kalifornie: Thomson Brooks/Cole Publishing Co.
- 7. Wolf, M. M. (1978). Sociální validita: M.: Příklad pro subjektivní měření aneb jak aplikovaná analýza chování nachází své jádro. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 11, 203-214.
- 8. Bandura, A. (1977). Teorie sociálního učení. Oxford, Anglie: Prentice-Hall
- 9. Gresham, F. M. (1998). Nácvik sociálních dovedností s dětmi: F.: Sociální učení a aplikované behaviorální analytické přístupy. In T. S. Watson & F. M. Gresham (Eds.), *Handbook of child behavior therapy* (s. 475-497). New York, NY: Plenum Press.
- 10. Gresham, F. M. (2002). Výuka sociálních dovedností u rizikových dětí a mládeže: Preventivní a nápravné strategie. In M. R. Shinn, H. M. Walker, & G. Stoner (Eds.), *Interventions for academic and behavior problems II: Preventive and remedial approaches* (s. 403-432). Washington, DC: National Association of School Psychologists (Národní asociace školních psychologů).
- 11. Caldarella, P., & Merrell, K. W. (1997). Společné dimenze sociálních dovedností dětí a dospívajících: A taxonomy of positive behaviors. *School Psychology Review*, 26(2), 264-278.

Insert title

Insert subtitle

The project „Agile2Learn was financed with the support of the Erasmus+ Programme of the European Commission under the Grant No.: 2021-1-CZ01-KA220-VET-000025558

[Agile2learn.eu](https://agile2learn.eu)